

M E T A M O R P H O S I S T R A N S Y L V A N I A E .

TRANSSYLVÁN DIÉTA.

VALAMI mély és ma még meg sem állapítható oka van annak, hogy az egyébként hajlékony transsylván magyar szellemiségben elkésve, csak azután jelentkeznek bizonyos szellemi áramlatok, miután a másik két magyar nemzetrész életében útjukat elvégezték. Így történt a diákmozgalmak idején, a fiatal magyarság népi gondolatvilágának érvényesítésekor s ez történt most is, midőn három évvel a Debreceni Diéta és két évvel az érsekújvári Tavaszi Parlament után vetődött fel csak a fiatalság találkozásából kinövő egységnek a gondolata. Egy évvel ezelőtt Tamási Áron még hiába szorgalmazta a cselekvő fiatal magyarok egységes táborának megteremtését, igyekezete közönybe fulladt. Ugy látszik azonban a Független Ujság kedvezőbb lélektani pillanatban újította fel húsvéti számában ezt a gondolatot. *Fiatal magyarok tavaszi találkozója elé* címmel megrendezett ankétja során tizennyolc fiatal transsylván magyar szólalt meg, a jobboldali árnyalatoktól a baloldaliig, és a kérdésre, hogy lehetségesnek tartják-e a transsylvániai magyarság fiatal szellemi csoportjainak találkozását és milyen reményeket fűznek a találkozáshoz, válaszuk csodálatosan egyöntetű volt: a parlamentáris találkozó kívánatos, az összefogás, a közös munkaprogram kialakítása égető történelmi szükség. A vágy, hogy az elválasztó kérdések kikapcsolásával a cselekvés mezején kell megkeresni az összefogás lehetőségét, egyaránt cseng ki minden hozzászóló soraiból. „Reálista transsylván program kialakítása, — közös célkitűzések megállapítása, — minimális politikai és kultúrpolitikai program megalkotása, — fölös viták helyett a cselekvés kívánsága, — közös munkaprogram, mely a cselekvésben egyesít” — ezek azok a visszatérő remények, melyeket mindenki a találkozóhoz fűz.

Az ankétok természetrajzát ismerve, ahol mindenki ösztönösen már úgy kíván felelni, hogy az a kérdező kívánságainak megfelelően, e reményiségekből bizonyára sokat le kell ütnünk. A fellobbanó szavak iránti legnagyobb borúlátással sem törölhető el azonban az az öröndetes tény, hogy a fiatalságnak eddig, ha nem is mereven szembenálló, de mindenképpen külön úton járó rétegeiben először nyilvánult meg a készség arra, hogy becsületesen együtt keressék meg életünknek gyökérkérdéseit s együtt alakítsák ki azt a cselekvésben egyesítő munkaprogram-

mot, melyet mindenki magáénak elfogadhat és követhet. Az az irányzat, amely Makkai *Nem lehet*-jét kiváltotta, elmosta a különbségeket s mindnyájan érezzük, hogy erre csak összefogással s ebből kinövő tettekkel lehet felelni. Az élet nagyon leegyszerűsödött; amink van: csupasz életünk s a hely, ahol lábunkat megvethetjük. Világáramlatok érvényesülését nem igen figyeljük, mert tudjuk, hogy egyik sem hozhatja sorsunk javulását és keveset izgatódunk azon is, hogy Spanyolországban a jobb- vagy a baloldal győz, legfeljebb sajnáljuk őket, a nemzetieket és a kormánypártiakat egyformán.

Az egységnek — bár egyelőre csak a fiatalság egységének — vágya tehát megszületett és nem volna igaz magyar ember, aki ezt a legnagyobb örömmel ne üdvözlölné. A fiatalság, melyet oly szívesen ítélnék tehetetlen-gyengének és érdemetlennek az öregek, íme, mégis példát tud mutatni, ha egyelőre másban nem is, de jószándékban, az összefogás becsületes igyekezetében. A transzylván magyar élet sokkal súlyosabb, semhogy nemzedéki ellentéteket élezhetnénk, mégis meg kell mondanunk, hogy örömmel és reménységgel tölt el bennünket az, hogy a fiatalság végre megmozdult, kezdi megtalálni a hangját, társakat és szövetségeseiket keres, hogy feladatainak tisztázása után nekifogjon életünk átalakításának. Ez a fiatalság eddig tétovázó volt, riadt és habozó; bukott angyalként dobta magát minden irányzat karjába, melytől megváltást remélt, hogy azután még hamarabb kiábránduljon; menekülő volt és mégis megkötött. Önmagát marcangolta csak. Érezte a feladatokat, de képtelen volt munkálásukat megkezdeni. Nem az egyesekre értjük ezt, hiszen sokaknak közülük, főként „az egyedüllevő fiatal magyarok”-nak alkotások jelzik az életét, hanem a tömegre, a közösségre s különösen a fiatalság közszellemére gondolunk. Erről a közszellemről eddig nem sok jót mondhattunk. A „Fiatalok” demokratikus felfogása és transzylván öncélúsága, a baloldal népvalóság-eszméje és a Hitel önrevíziója, — hogy *Tamási* meghatározásával éljünk, — külön-külön szín és érték, azonban aligha tagadhatjuk, hogy mindhárom csak kevesek munkája, szelleme és igyekezete volt. A tömeg hallgatott. Néha kicsapott egy-egy hang: egy percnyi megállást, békességet, egy darabka kék eget kívánt, néha egy-egy hangzatos mozgalomnál tömegesebben összesodorta őket a vágy, mint a céltalanul bolyongó fellegeket a szél, de egységes megnyilvánulást sohasem tapasztalhattunk. Hívására ébred-e ez a fiatalság, le tudja-e vetkezni gátlásait, alkotó nemzedék tud-e lenni? — kérdések, melyekre feleletet az ankét tizennyolc résztvevőjének soraiból még nem kaptunk, de sok más, kicsi és mégis jelentős megnyilvánulásból azt látjuk, hogy ez az idő közeledik. A fiatalság egységének megteremtéséhez közelebb állunk, mint valaha, A tennivalókon lehet vitázni, a sorrenden is, de hogy *tenni kell*, azon *aligha*.

A fiatalságnak ez a találkozója, melyen nemzeti életünk leg-súlyosabb kérdései kerülnének megvitatásra és tisztázásra, — ha megvalósulását engedik, — jelentőségben föl nem mérhető. Otthon kell hagynia azonban mindenkinek azt, ami elválasztani képes, és

csak jószándékot és halálosan komoly igyekezetet szabad magával hoznia. Nem az a fontos, hogy melyikünknek lesz igaza, hanem, hogy megtaláljuk azt az *igaz és helyes utat*, melyre nemzetünknek lépnie kell. Eddig az volt minden igyekezetünk: kimutatni azt, ami szétválaszt, most meg kell keresnünk azt, ami összekapcsol. Értelme sem lenne, ha a fiatalok különböző képviselői azért gyülnének össze, hogy megállapítsák az egyes csoportok közötti különbségeket. Olyan világnézeti kérdések vitatását tehát, melyek csak meddő harcokat idéznek elő, ki kell küszöbölni és közösen megvalósítható célkitűzésekben kell megállapodni. Egy világnézetről azonban mégis beszélni kell, sőt ez a találkozó legfontosabb feladata: *kialakítani azt a transsyván magyar világnézetet, azt az alapvető néhány pontot, melyet minden transsyván fiatal magyar, akiben nemzeti megmaradásunk akarata él, magáévá tehet.*

Mik azok az alapvető pontok, amelyeknek tisztázásán ez a magyar világnézet s a belőle kinövő fiatalság egysége felépülhet?

Először: a nemzeti gondolat tisztázása a kisebbségi életformán belül.

Másodszor: a társadalmi kötelességtudat formálása: társadalmunk külön valóságának elemzése, irányulásának megállapítása, fölszínre dobott szükségleteinek számbavétele, s mindezen túl olyan társadalom kialakítása, melyben a nemzeti egység a teljes társadalmi egységre épül fel. *Harmadszor: a nemzeti szervezet alapelveinek tisztázása.* Népi és demokratikus szervezet, a tömegek közéleti nevelése, szerephez juttatása, öntudatos egyéniségnevelés, mint egy új nemzetszervezet alapelvei, melyek az elvi társadalmi egységnek gyakorlati érvényesülést szereznek. Cél: nemzeti programmal azonosult tömeg és olyan vezetőség, amely a nemzeti társadalomban lüktet és dolgozik és amelynek kiválasztásában csak a szakértelem, a képesség és az arravalóság játszhat szerepet. *Negyedszer: az egyházak szerepének, fontosságának és szükségességének elismerése.* Ugyanakkor azonban állásfoglalás az egyházak együttműködése mellett és a felekezeti féltékenykedések ellen. *Ötödik: egészséges közszellem kialakítása.* A nyílt és őszinte kritika megteremtése. Mindezzel együtt a közszellem fegyelme, mely ítéletével sújt mindenkit, aki a közösségi érdek ellen vét. *Hatodszor: munkaterületek kijelölése, szétválasztása és egy nagyobb egységben való összefoglalása.* Végül a lehetőségek közötti azonnali teendők megállapítása.

Mindez csak vázlat, csak pár gondolat, amely ennek a találkozó feladatát alkothatná. Parlamentet emlegetnek. Mi kerültük eddig a parlament elnevezést. Kerültük, mert nagyképű, s mert nem fejezi ki egyáltalán, amire gondolunk. Találkozóról beszélünk legszívesebben, mert érzésünk szerint találkozóra van szükség, ahol a lelkek megnyílnak egymás előtt. S ha szervezeti formáról is szó kell, hogy essék, úgy beszéljünk inkább *diétáról*, amely többet és lényegesebbet fejez ki: mai értelmében érdekvépviseleti szerv, ahova minden szervezet és munkaközösség elküldené a maga követit egy új, kétszavas követi megbízással: *szolgáld nemzetedet.* S mivel az alapvető kérdések tisztázása után reális program kialakítása a cél, ott a helyük a vidék „egyedüllevő fiatal magyarjainak”, akik a gyakorlatban próbálták meg-

valósítani, sokhelyt sikerrel azt, ami ennek a találkozónak tárgya lehet.

És most, az elgondolások és tervek után jöjjön a valóság. Tegyük fel a kérdést: a mai idők alkalmasak-e egy ilyen találkozó megrendezésére? Vajjon a szabad véleménynyilvánítás és helyzetünk őszinte lemerése lehetővé válik-e? Az esetleges tagadó válasz sem jelentheti azonban a terv elejtését. Meg kell találnunk és meg is találhatjuk azt a formát, amely a kérdések tisztázását lehetővé teszi. Csak külön kell választanunk a feladatokat, amelyek parlament nélkül is megvalósíthatók. Az a transzilván magyar világnézet és program, amelyről fentebb beszéltünk, baráti megbeszélések során is, de főként a sajtóban tisztázható. Megpróbálhatjuk a diéta összehívását, de ha akadályokba ütközik, akkor se adjunk fenn, hanem azzal a rugalmassággal, amelyet életünk tőlünk megkíván, keressük a módot, amely elvezet a diétától várt eredményekhez.

ALBRECHT DEZSŐ.

AZ EGE GAZDASÁGI NÉPNEVELÉSE.

AZ AGRÁRREFORM folytán lényegesen megváltozott a kis- és nagybirtok egymáshoz való mennyiségi viszonya a kisbirtok javára, de minőségileg éppen az ellenkezője történt. A volt nagybirtokosok ma kevés kivétellel aktív gazdák és ha sorozatos hibákat is követtek el, ezek csak ritkán írhatók gazdasági járatlanságuk rovására, inkább irreális gondolkodásuknak gyászos eredményei: elhitték, hogy a gyors meggazdagodásban felvehetik a versenyt a náluk sokkal tapasztaltabbakkal. Azokat a tapasztalatokat, melyeket mások hosszú évek alatt szereztek meg az üzleti, ipari, pénzügyi élet terén, azokhoz ők rövid úton jutottak, de nagy veszteségek árán. Pénzre váltották fel az időt. De a szerzett tapasztalatok nem multak el nyomtalanul felettük, visszatértek a földhöz, tanulni akarnak s ehhez meg is van minden lehetőségük.

A kisgazdák ritkán követtek el e hibákat, de viszont gazdasági tudásuk hiányos és haladásuk is lassú. Ezért és a szervezetlenségükből származó öntudatlanságuk miatt nem is tudják betölteni azt a szerepet, amelyre hivatva lennének. Az értékesítés és a fogyasztás megszervezése pedig öntudatos tömörülés és céltudatos termelés hiányában csak hangzatos jelszó.

A mezőgazdasági problémák eredője ebben a kívánságban van. Ezt fölismerni és következtetéseket levonni: régóta várt szükségesség. Az EGE vállalkozott is reá s a vezetőség tisztában lévén azzal, hogy tartós eredményt csak akkor érhet el, ha megszervezi és a munkába bevonja a nép széles rétegeit, hírverő és szervező munkába fogott.

Az út nem volt töretlen, de kiépített sem. Ezelőtt is történtek már próbálkozások ezen a téren. Többnyire eredménytelenek maradtak azonban és ennek tulajdonítható, hogy sokan már előre

számolva az oly gyakran tapasztalt sikertelenséggel, bizalmatlanul nézték ezt az újabb kezdeményezést is, de a propaganda minden kishitűség ellenére is szomjas talajra talált, mely mohón itta be a kimondott igaz szavakat. Minden gazdasági szükséglet ugyanis idővel lelki szükségletet vált ki és így magyarázható, hogy azok az emberek és főként fiatalok, akik a változott körülmények folytán kicsinyes és önző életkörülmények közé voltak szorítva s nem elégíthették ki sem tehetségüket, sem becsvágyukat, az EGE működése révén újabb életlehetőségeket és célt láttak maguk előtt feltűnni. Ennek tudható be, hogy a sajtó, gyűlésezés és egyénenkénti rábeszélés révén majdnem máról-holnapra sikerült a lapangó közvéleményt nyilvánosságra hozni.

MINDEN beszéd és írás annyit ér, amennyi belőle megvalósul. A tömeg előtt mindkettő többnyire csak a tűz szerepét játssza, mely a vasat felmelegíti. A legizzóbb vas is kihűl azonban anélkül, hogy eredeti alakja megváltozna, ha erős kezek ki nem formálják rendeltetésének megfelelően *ott és úgy*, ahogy szükséges. A népet sem lehet íróasztal mellől vagy szónoki emelvényről megismerni és irányítani, ehhez otthonában kell felkeresni. Ez meg is történt. Az elmúlt télen az EGE 23 községben rendezett kéthetes tanfolyamot 703 rendes és számos rendkívüli hallgató számára.

A tanfolyamok céljával a hallgatók közül sokan nem voltak tisztában, vegyes érzelmekkel fogadták a kezdeményezést, volt olyan is, aki megkérdezte, hogy melyik képviselőre kell szavazni. Az a távolság, mely a néptől annyira elválasztott, okozta, hogy a nép még önzetlenségre sem mert gondolni vezetőivel szemben. Évszázadok óta csak akkor keresték fel, ha katona, adó, vagy szavazat kellett és más találkozásoknak is csak ritkán érezte előnyeit. El lehetünk tehát készülni arra, hogy a falvakon a nép bizalmatlanságával találkozunk s örömteljes meglepetés volt számomra, hogy azon a hat tanfolyamon, melyen több vagy kevesebb ideig jelen voltam, a bizalmatlanságnak legkisebb jelét sem tapasztaltam. Az eleinte talán udvariasságból ki nem mutatott bizalmatlanság rövidesen bizalomná változott, mert meggyőződtek, hogy *közös sorsnak* vagyunk hordozói, melynek egyedüli kiváltsága mind a jóban, mind a rosszban: a sorrend. Belátták, hogy a kéznek és fejnek egyenetlenségéből mind a kettőre csak kár származhat.

Az oktatók nagyrésze még hasonló munkát nem végzett. Félve fogtak neki a munkának, de utólag mindnyájan szívesen gondolnak vissza — azzal a meglelégedéssel, melyet csak a jól végzett munka tudata nyújt. A hallgatók ugyan, bármennyien is voltak, nem tükrözhatték vissza hüen a falvak lelkületét, hiszen csak a leghaladóbb gondolkozásuak jöttek el. De nem lehet két hétig egy faluban élni anélkül, hogy az ember ne vegye észre az élet lüktetését. A részt nem vevők körében is egyre növekedett az érdeklődés és a tamások egyre gyengülő ellenérvei többnyire dicséretté változtak át. De nehogy valaki téves következtetést vonjon le ennyi szép hallatára. Mindenki iparkodott jó

színben feltűnni és a hibák csak eltakartattak, de nem szűntek meg. A legjobb esetben is csak halványodtak. De ki várhatott ennél többet? Jelentős eredmény volt már a tudásszomj és a gondolkodni akarás felébresztése is, mely többeket arra készítette, hogy beiratkozzék maga vagy beírassa a fiát valamelyik földmivesiskolába.

Az érdeklődés foka az általam látogatott helyeken úgyszólván csak a hallgatók értelmiségi fokától függött. Most látszott csak meg igazán, hogy mennyire törődött a tanító, a pap, az értelmiség a falujával, a szülő a gyermekével. A vagyoni különbségek sem személyenként, sem vidékenként nem befolyásolták az emberek igazi értékét, legfeljebb az érdeklődési kör nőtt a gondtalanság és a több szabad idő következtében. Természetes, hogy az idősebbek, akiknek a gazdaságból már nemcsak a munka, hanem a gond is kijutott, jobban érdeklődtek és tapasztalataik meg önnállóságuk révén hamarabb tudtak eredményt felmutatni, mint a fiatalok, akik a tanulatlan szülők gyakori akadályozása révén hamar elkedvetlenedve visszazökkennek a régi kerékvágásba. Az idősebb hallgatók azonban magukkal ragadták a fiatalokat, kiknek nagyobb rugékonysága előítéletekkel is kevésbé volt megterhelve, ámbár az idősebbek is a remélhetőnél jóval több fogékonyságot mutattak minden újítás iránt. Voltak 70 évesek, kik fiatalos hévvel vettek edtek, és volt olyan 14 éves, ki napokig dolgozott nap-számban, csak hogy a tandíjat összegyűjthesse. Egy-egy sikerült előadás vagy gyakorlati bemutatás azt eredményezte, hogy a hallgatók nemcsak megtanulták, de — legalább is egyelőre — otthonukban meg is valósították az új eljárást.

Tanultak a hallgatók, de az előadók még többet. A tanítás által felelevenítették sok téren már halványodó tudásukat és sokban kötelezővé tették magukra nézve a tanítottak megvalósítását saját gazdaságukban is. Ez pedig roppant fontos lépés, mert a jó példa a legjobb tanítómester. Ezéit célá kell tennünk, hogy minden faluban legyen egy kis *mintagazdaság*, amelynek gazdája *nem csak magára*, hanem a *községre* is gondol. Az oktatók feladata, hogy otthonuk környékén kikeressék az arravaló gazdákat, kik képesek lesznek az oktatók támogatása és irányítása mellett megközelíteni a kitűzött célt. Nem szabad ugyanakkor elfelejtenünk, hogy a gazdák általában kétszer annyit tudnak, mint amennyit róluk feltételeznek, de félannyit valósítanak meg, mint amire képesek, és ezért örökös nógatásuk szükséges, mert ellenőrzési hiányában a legtöbb gazda rest a haladásra. Oktatni és segíteni kötelesség, bárhol és bármikor tehetjük. Közös a sorsunk és szociális egység nélkül faji alapon nyugvó egység sem alakulhat ki. Ennek a szociális egységnek pedig első feltétele az, hogy akik még tehetik, ne kíméljenek áldozatot és fáradságot az eredmény érdekében.

Fontos kérdés végül, hogy a fiatalok hogyan tudják megvalósítani szüleik birtokán az iskolában vagy tanfolyamon tanultakat. Erre vonatkozó kérdésekre egy fiú így felelt: „Apám nem akarja, hogy többet tudjak nála, de azt sem akarja, hogy ne látszodjon

rajtam az iskola”. További kérdésekre, melyben az iránt érdeklődtem, hogy miként fest ez a gyakorlatban, így válaszolt: „Apám megszidott, hogy miért szántottam meg távollétében a tarló felét, de amikor ősszel a megszántott rész sokkal könnyebben szántódott, megszidott, hogy miért nem tudtam megszántani annak idején az egészet”. Volt apa, aki a fiát hozta el a tanfolyamokra, de az első nap után maga is beiratkozott, mert állítása szerint úgy érdekelte, hogy nem tudott elmaradni többé. Viszont sok jószándék is semmisül meg a szülők maradiságán, mely azonban néha szükséges azért, hogy visszatartsa a túlheves fiatalokat. *A gyermek siet és a szülő azon igyekezetében, hogy visszatartsa, észrevétlenül maga is gyorsabban lép.* Így volt és így lesz ez mindig, a vezetők feladata pedig az irány megjelölése és az iram ésszerű fokozása.

NEM LEHET célja e soroknak a tanfolyamok technikai lebonyolításával és a szükséges újításokkal foglalkozni, és ezért csak általános szempontokat említ meg inkább. A mezőgazdasági tudás fejlesztése volt a cél, valamint tagok szerzése és megszervezése az Egylet munkájának érdekében, A kö bedobódott a közöny tengerébe és a felvert hullámok messze gyűrűznek, de hamar elsimulnak, ha nem lesz, aki állandóan mozgásban tartsa. Tisztikarunk legénységet szerzett és szerez állandóan, de hol van az altiszti kar, mely a gondolatokat meg is valósíttatja? Csak az a szervezet ér valamit, mely nem a véletlenre van bízva és amelynek létezése nem csupán egyesek jó hangulatára és szabadidejére, hanem jól irányított és ellenőrzött munkavezetőkre van alapítva. Ezért *jó gazdaköri vezetőréteget* kell teremtenünk magunknak, hogy annak segítségével ébren tarthassuk és eredményesen felhasználhassuk a felkeltett érdeklődést és jóindulatot. Vissza kell adnunk az önzetlen munka, tudás és szervezés által elért eredmények révén a föld népének az ősi röggel és vezetőivel szemben elvesztett bizalmát. *Be kell bizonyítani, hogy érdemes szakszerűen foglalkozni a földdel.* És ha kézzelfoghatóan tudjuk majd szemléltetni hanyagságuk gyászos következményeit és szorgalmuk gyümölcseit, a siker sem fog elmaradni. Mind az előmenetel, mind a hanyatlás nem csupán egy okra vezethető vissza, de mivel a lánc a leggyengébb szemnél szakad el, fokozottabb mértékben kell súlyt fektetnünk arra, hogy legnagyobb értékünknek: a föld művelőinek és a földnek *teherbíró képessége* növeltség, mert a terhelés nem fog elmaradni.

A munkának és életnek frontján ezek a reményen felül sikerült tanfolyamok csak egy-két hetes összpontosított támadásnak tekintendők: a feladatok távlata a végtelenbe vész.

BR. ATZÉL EDE

AZ ÜGYVÉD-MOZGALOM.

A TÜRELMETLEN nemzeti mozgalmak napról-napra súlyosabban éreztetik hatásukat és keltenek aggodalmat kisebbségi körökben. Így újabban a román ügyvédek nemzeti mozgalma és ennek következtében a kamarák állásfoglalása foglalkoztatta közvéleményünket. Amint ugyanis ismeretes, az országos ügyvédszövetség a múlt év december 12—13.-án tartott ülésén foglalkozott azzal a kérdéssel, hogyan lehetne az ügyvédi kar nemzeti jellegét biztosítani. Addig azonban nem foglaltak állást ebben a kérdésben, amíg az összes kamaráknak véleményét nem ismerik. Az ügyvédszövetség utasítására éppen ezért az ország kamarái rendkívüli közgyűlésre hívták össze tagjaikat, hogy a fenti kérdésben nyilatkozzanak, s a mozgalom tulajdonképeni célja az, hogy a bejegyzésekkel kapcsolatban rendszabályokat fogantossítson: „azokról az eszközökről kell határozni, melyek a román ügyvédi kamaráknak megadják azt az etnikai jelleget, amelyhez joguk van” (v. ö. a közgyűlési meghívóval).

A föltett kérdésre az ügyvédszövetséghez tartozó 66 kamara közül 54 válaszolt. Az 54 kamara közül, — mint azt Perițeanu, az Ügyvédszövetség elnöke a febr. 21.-i választmányi ülésen megállapította — 35 határozott módon a romanizálás mellett foglalt állást, (A transsylvániai kamarák közül a Baia-i, Brașov-i, Caraș-i, Făgăraș-i, Hunedoara-i, Lugoj-i, Oradea-i, Sălaj-i, Sighișoara-i, és a Timișoara-i kamarák.) 14 kamara kétértelmű választ adott, öt pedig (Bălți, Cetatea-Albă, Mercurea-Ciuc, Odorheiu és Olt) határozottan a romanizálás ellen foglalt állást.

Az ügyvédszövetség hivatalos lapjának (Buletinul Uniunii Avocaților) 1937. 2—3. száma közölte a beérkezett válaszokat. Ezek közül a transsylván kamarák válaszát ragadjuk ki:

Aradi a kérdésnek a közgyűlésen való tárgyalását nem javasolja. Törvényhozási úton oldandó meg. Addig a bejegyzések szigorú felülvizsgálását követeli.

Baia: 15 évig csak románok legyenek bejegyezhetők.

Brașov: nemzetiségi arányszám elve érvényesüljön.

Cluj: a románok elsőbbsége biztosítandó.

Făgăraș: a szerzett jogok tiszteletbentartásával a jövőben az etnikai arányszám érvényesüljön.

Hunedoara: a kamaráknak sajátos román jelleget kell adni.

Lugoj: románok elsőbbsége.

Maramureș: minél teljesebb nemzeti jelleg, de törvényhozás útján.

Miercurea-Ciuc: a román elem elsőbbségének elve élesen ellentétes az alkotmánnyal és az ügyvédtörvénnyel.

Mureș: két javaslat: egy a románok, egy a kisebbségek részéről, előbbi a romanizálás mellett, utóbbi ellene foglalt állást. Határozathozatal nem történt.

Odorheiu: ünnepélyesen tiltakozik a javaslat ellen, mint az alkotmánnyal, a jogegyenlőség elvével, az ügyvédi függetlenséggel és a kamarák autonómiájával ellentétes próbálkozás ellen.

Oradea: a román jelleg biztosítására javaslatokat tesz.

Sălaj: a szerzett jogok biztosítása mellett jövőben az egész

ország nemzetiségi aránya szerinti beírás. A vezetés kizárólag románoké legyen.

Satu-Mare: elismeri a vezetésben a románok elsőbbségét, amint ez ott az egyesülés óta meg is történt. A román elem elégedetlensége inkább gazdasági okokra vezethető vissza, ezen kell segíteni.

Sibiu: a román jelleg kidomborítása nem kíván különleges intézkedéseket. A történelmi kisebbségek számának megszorítása igazságtalan. A zsidók számára a beírások felfüggesztendők addig, míg számuk az 1931-es népszámlálási országos arányszámukig csökken.

Sighişoara: a román elsőbbség biztosítása.

Someş: megállapítja, hogy a kisebbségi ügyvédek száma napról-napra esik, a románoké nő, nem szükséges tehát erőszakos beavatkozás.

Timişoara: romanizálás mellett.

Turda: a román elem elsőbbsége biztosítandó.

Nem beszélve ezúttal arról, hogy ez a mozgalom mennyire elmentéses alkotmányunk szellemével, mely tudvalevőleg a teljes jogegyenlőség elvén épül fel, csupán a mozgalom vezetőinek szemszögéből nézve, ennek a kérdésnek országrészünkben a magyar ügyvédekkel szembeni feltevése teljesen indokolatlan. Indokolatlan azért, mert egyetlen megyében — így a székelylakta megyékben sem — érik el a magyar ügyvédek azt a számot, amely a magyar lakosság arányszámának megfelelő. Így pl. Arad megyében 7%, Bihar megyében 15.52%, Braşov megyében 12.8%, Ciuc megyében 23.6%, Cluj megyében 13.7%, Mureş megyében 5%, Odorheiu megyében 16%, Târnava-Mică megyében 8.6%, Timiş megyében 3.3%, és Treiscaune megyében 11.5%-kal van kevesebb magyar ügyvéd, mint amennyi az etnikai arányszám alapján a magyarságot megilletné. Akkor, amikor a transzylvániai ügyvédek száma 2648, magyar csak 542 (20%), bár a népszámlálás szerint a magyarság lélekszáma: 1,353.675 (24.4%). Amíg országos viszonylatban minden 1300 lakosra jut egy ügyvéd, addig egy magyar ügyvéd 2824 magyar lakosra esik. De továbbá az utolsó tíz évben a román ügyvédek száma évről-évre emelkedik, a magyaroké viszont csökken. Így pl. az 1930-ban bejegyzett román ügyvédek száma elérte a 73%-ot (a román lakosság 57.9%-os arányszáma mellett), míg a magyar ügyvédek száma csak 15%-ot tett ki.

Az alábbi táblázat az utóbbi 10 évben beíratkozott román és magyar ügyvédek számát és százalékát mutatja:

	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935
Összesen:	96	85	247	104	116	133	244	127	101	45
Ebből román: %	65 67,7	62 72,9	145 58,7	65 62,5	84 72,7	83 62,4	150 61,4	69 54,3	60 59,4	30 66,6
Ebből magyar: %	17 17,7	14 16,4	43 17,4	17 16,3	16 15,0	17 12,7	31 12,7	14 11,0	16 15,8	9 20,0

Vessünk azonban futó pillantást — a fenti kérdéssel kapcsolatosan — a bírói kar, a tisztviselők és a közjegyzői kamarák nemzetiségi megoszlására is.

A Transsylvániában működő

98 táblabíró közül 83 román és 3 magyar (3.06%).

269 törvényszéki bíró közül 241 román és 13 magyar (4.8%),

375 járásbíró közül 294 román és 40 magyar (10.6%).

Bírósági tisztviselők száma 2125, ebből 1745 román (82.1%) és 233 (10.9%) magyar.

Az 1935 évi hivatalos nemzetiségi statisztika szerint a transsylvániai lakosság 24.4%-a magyar. Amint a fentiekből látható: a bírói kar és igazságügyi tisztviselők száma még fele részben sem közelíti meg ezt az arányszámot.¹ S a közjegyzői kamarákban sem jobb a helyzet. Transsylvánia területén gyakorlatot folytató 165 közjegyző közül 155, tehát 94% román és csak elenyészően csekély 4, azaz 2.4% a magyar, ezenkívül 4 német (2.4%) és 2 egyéb nemzetiségű (1.2%).²

DR. KISS ÁRPÁD.

AZ ÚJ MEZŐGAZDASÁGI TÖRVÉNY.

A román földreform abból az elgondolásból született, hogy a földet ténylegesen művelő, de földbirtokkal nem rendelkező tömeg földhöz jusson az eddigi nagybirtokok szétdarabolása és az egyes részeknek a földigénylők közötti kiosztása révén. Ezt az elgondolást alátámasztotta az az elmélet is, hogy a tulajdonos saját földjét saját keze munkájával belterjesebben és így eredményesebben művelheti meg. Nem célunk vitába szállani ezzel az elgondolással, sem pedig azzal, hogy ennek keresztülviteléhez megfelelő volt-e a földreform vagy sem.

Tény az, hogy mezőgazdasági országoknak (Dánia, Németalföld, stb.) a kis- és középbirtoktípus felel meg legjobban. Ez azonban nem elég. Ősi eszközökkel, rablógazdálkodással jó eredményt elérni nem lehet. Hogy a kis- és középbirtok érezhetően jobb eredményeket érjen el, a mezőgazdasági tudomány által előírt minimális követelményeket is be kell tartania. Meg kell tehát őrizni a kis- és középbirtoktípust anélkül azonban, hogy a kisbirtok alatt túlzottan kis részekre felaprózott darabokat értenénk és be kell vezetni az irányított mezőgazdaságot. Ezt célozza az új mezőgazdasági törvény.

¹ L. a Magyar Kisebbség 1937. évi 4. számában: Bírák, igazságügyi alkalmazottak nemzetiségi megoszlása Transsylvániában 1936 nov. 1-én. Összeállította Dr. Kovács Árpád.

² L. a Magyar Kisebbség 1937. évi 5—6. számában dr. Kovács Árpádnak Etnikai aránytalanság a közjegyzői kamarákban c. cikkét.

1. E célnak megfelelően a törvény első részében *újabb nagybirtokok alakítását és a birtokok túlzottan kis darabokra való felosztását óhajtja megakadályozni*. Ezért kimondja, hogy senki sem vásárolhat annyi ingatlant, hogy eddigi birtokával együtt 50 hektárnál nagyobb birtok tulajdonosává váljék. Viszont két hektárnál kisebb darabokra nem oszthatók fel az eddig nagyobb ingatlanok. Ingatlant csak a törvényben felsoroltak szerezhettek és azok is csak úgy, ha az állam nem gyakorolta elővételi jogát. Ezek a megszorítások vonatkoznak az ajándékozás és öröklés útjani szerzésekre is. Ezek az intézkedések kizárólag a falusi mezőgazdasági birtokokra vonatkoznak, tehát az államtól, vagy az állam útján a kisajátítás révén nyert területekre.

A törvényhozó elgondolása elméleti szempontból természetesen csak helyeselhető. Ily intézkedések nélkül bizonyos idő múlva a földreform előtti helyzet állott volna elő. Nagy kérdés azonban, hogy az állam elővételi jogának gyakorlása mily feltételek mellett fog történni? Kérdés az, hogy e tekintetben az állampolgárok között nem lesz-e oly különbség, hogy egyeseket vagy egyes csoportokba tartozókat teljes mértékben megakadályozzanak abban, hogy földhöz jussanak?

A törvény *a falusi mezőgazdasági birtok megterhelését is megszorítja*. Kimondja, hogy zálogjogot ezekre csak állami földhitelintézet, vagy az erre külön törvény által felhatalmazott mezőgazdasági hitelintézetek, végül a mezőgazdák hitelszövetkezetei szerezhettek. Felmerül a kérdés, hogy az egyes magánvállalatok közötti ilyen különbségtétel nem jelent-e alkotmány sértést? Nem adja-e meg ez az intézkedés a már eddig is leromlott mezőgazdasági hitel számára a kegyelem döfést?

2. A törvény második részében vannak *a mezőgazdaság irányítására* vonatkozó intézkedések. Az ország mezőgazdaságának irányítását egy hosszabb munkaterv és évente előkészítendő tervek szerint gyakorolják. A törvény a következő kérdésekkel foglalkozik: magnemesítés, magkereskedelem, kivitel, behozatal, közérdekű legelők kezelése; szőlő- és gyümölcstermesztés, kertészet; növényvédelem; gép- és szerszámkereskedelem, mezőgazdasági géprészek; állattenyésztés; mezőgazdasági szerződések; mezőrendőrség; mentességek; büntetések. A törvény tehát a tág értelemben vett mezőgazdaság minden ágára figyelemmel volt és mindezeket szabályozta. Szabályozás alatt legtöbb esetben az állami beavatkozás oly túlzott mértékét kell érteni, hogy önkénytelen felvetődik a gondolat; elérkezettnek látta az időt a törvényhozó és megfelelőnek az állami gépezetet arra, hogy ily nagymérvű beavatkozás káros eredményeket ne hozzon? Tudjuk, hogy a legkisebb jelentőségű állami beavatkozásnál — még tökéletesen működő szervek mellett is — lehetőség nyílik visszaélésekre. Kizártnak tartja ezt nálunk a törvényhozó?

Bármilyen haladó elméleti elgondolásból fakadt a törvény, végrehajtása elé a legnagyobb aggodalommal tekintünk.

TANULSÁGOS MULT

Az államhatalom képviselői bizonyára minden kisebbségi néppel szemben bizalmatlanok, ha ez nemzetének törzsével — akár csupán csak kulturális — kapcsolatokat igyekszik fenntartani. A transzylvániai magyarságot is gyakran éri az a vád, hogy Budapest felé tekint, ahonnan pedig — többségi felfogás szerint — olyan hatások érhetik, amelyek a román állam érdekeinek nem felelnek meg. Éppen ezért egy Budapesten megjelent tudományos munka kapcsán megkíséreljük az alábbiakban a többségi gyanakvás alapos voltát kétségbe vonni. Először azonban szükségesnek tartjuk rámutatni a kisebbségek kulturális törekvéseivel szemben megnyilatkozó bizalmatlanság alaptalanságára, oktalanságára.

Belátjuk, hogy a többségi közfelfogásnak eszményibb magasságokba kellene felemelkednie, hogy a valódi államérdekek teljes átértékelése és megóvása mellett is a mostaninál több jóindulatot és megértést tudjon tanusítani a kisebbségi törekvések iránt. Tudományos elmélyüléssel messzebbmenő következtetéseket kellene levonnia abból a tényből, hogy más anyanyelvű népek milliói élnek az ország határain belül, mint amilyen állásfoglalást a zajló napi politika gyors irama megenged.

Ha emelkedettebb gondolkozás irányítaná a kisebbségekkel szemben alkalmazott bánásmódot, szabadabb érvényesülést kellene nyernie annak a kisebbségi törekvésnek, mely kulturális téren a nemzet törzséhez való ragaszkodást és a lelki kapcsolatok fenntartását az egyik legfontosabb kisebbségi feladatnak tartja. A többségi közvéleményt a következő megértőbb felfogásnak kellene irányítania: milliónyi ember abban a sajnálatraméltó helyzetben van, hogy anyanyelvén kívül egy más nyelv nehézségeivel kell megküzdenie; ez egyénenként lehet esetleg könnyű feladat, a nagy közösségre nézve azonban olyan többlet-teljesítmény, melyet a másajku nép vagy egyáltalán nem, vagy csak általános szellemi felkészültségének rovására tud megvalósítani. E tehertöbblet következményei a szellemi feladatok terén már ma is mutatkoznak: a kisebbségi szellemi munkások tevékenysége különösen a tudományok terén mind jelentéktelenebb s ami legaggasztóbb a dologban: utánpótlásra — az ifjabb nemzedékek bevonása által — a mostani körülmények között alig lehet számítani; az egyetemes államérdek pedig azt kívánná, hogy a polgárság egyik nagy közösségének szellemi értékcsökkenése ne következzen be. Épen az államnak kellene tehát alkalmat adnia arra, hogy minden nép anyanyelvén — mert ez a legtökéletesebb segítőtárs a szellemi teljesítmény maradék nélküli kifejtésében — érhesse el azt a magasságot, mely végső ponton kétségtelenül hozzájárul az ország általános szellemi színvonalának emeléséhez.

Pedig sem e törekvések, sem e vezető eszmék a kisebbségi nép szellemi szabadságának kérdésében nem újkeletűek. Marad-

junk a hazai földön s hivatkozzunk csak Barițiu Gheorghe, Șaguna Andrei, Suluțiu Alexandru és általában a román vezető emberekre, kik a hatvanhetes kiegyezés előtt, tehát már ezelőtt hatvan-hetven évvel ugyanezeknek a problémáknak a súlyosságát hangoztatták s természetesen a megoldást is sürgették,

A transzylvániai származású, de Budapesten élő fiatal tudós, *Mester Miklós*, emlékeztet történelmi tanulmányában ezekre az időkre és emberekre.*) Megértéssel és tudományos elfogulatlansággal méltatja ez országrész multszázadi román nagyjainak munkásságát, melynek igen gyakran hősies küdelemmé kellett válnia, hiszen meg nem értéssel állott szemben.

Ha helytáll, hogy a jelen kor a mult folytatása, nekünk, kisebbségi sorsban élő magyaroknak fájdalmasan kell megállapítanunk, hogy a meg nem értésben van csak meg a folytonosság, fejlődést nem hozott számunkra a történelem súlyos félszázada. Szinte kétségbeejtő, hogy a kiegyezés előtti nemzetiségi harcok tanulságai mennyire feledésbe vesztek, mennyire hasonlít az 1937. évi Transzylvánia kisebbségi problémája ahhoz, melynek megoldását ezelőtt sok évtizeddel épen a román vezető férfiak tartották halaszthatatlan feladatnak. Lehangelő, hogy a kiegyezés előtti román közfelfogás, mely szerint a nemzetiségek egyéni szabadsága semmit sem ér a nemzeti szabadság nélkül, nem öröklődött át a mai román nemzedékre, — hogy az akkori román megnyilatkozások, a szónoki beszédek mesterművei ma visszhangjukban sem maradtak fenn, hogy jó szellemként vezessék a román államférfiakat a kisebbségi kérdés elbírálásában.

A nemzeti öntudatra ébredésnek kora eseményekben bizonyára a mi földünkön volt a legdrámaibb. A nemzeti önállósulás vágya egy időben éledt fel az osztrák-magyar monarchia minden népében, s két harcvonalban kellett küzdenie mindegyiknek. Az egyik gátló hatalom közös volt: Ausztria, A másik az a nép, mely saját igényeivel akadályozta társnemzetének önállósulását.

Főként e kettős küzdelem bonyolult volta akadályoz minket abban, hogy Mester Miklós világos fejtegetéseiből merítve, az akkori kor és a mai kor között az összehasonlítás tanulságait véglegesen le tudjuk szűrni, — ami bizonyára a tanulmány szerzőjének is végső célja volt.

Az elkeseredett magyar küzdelmek az osztrák hatalommal szemben, a nemzeti gondolat kezdeti kiskorúsága általában, valamint az a tény, hogy Ausztria következetesen nekirsegette a magyar törekvéseknek a nemzetiségek igényeit, melyek így gátló erejükkel ellenszenvessé váltak a magyarság előtt —

Ha mindezeket számbaveszük, a mult bevallása — amit Mester kíván tőlünk — ebben a kérdésben talán nem is kerül nagy belső harcunkba.

*„Az autonóm Erdély és a román nemzetiségi követelések az 1863—64 évi szebeni országgyűlésen”. E rovat lehetőségein kívül esik a munka tartalmának bővebb taglalása, különben napisajtónk elég tüzetesen foglalkozott vele.

A közös felsőbb hatalom azonban, amely az ellentéteket szította, Ausztria, ma már nincs a küzdőtéren. A mai román állam nincs olyan nehéz helyzetben, mint volt Magyarország, melynek létét állandóan megalkuvással kellett védenie s közben belső ellenfelekre gyanakodnia. Romániának minden vágva teljesült s kiegyensúlyozottságát nem zavarja egy másik Ausztria, amely a magyar kisebbséget megfélemlítőnek, ellenszenves belső ellenségnek játssza ki.

Miért maradtak hát a problémák mindmáig ugyanazok, amelyeknek megoldásáért a kiegyezés előtti román nemzedék olyan hőiesen tudott küzdeni és szenvedni?...

Mester Miklós, persze, a bennünk felkiáltó kérdésre nem felelhet, mert ő neki a hatvanév előtti kornak elemzése volt a feladata. Ezt azonban, — a legőszintébb méltánylással el kell ismernünk — magas tudományos színvonalon és az ilyen természetű kérdések tárgyalásánál szokatlan elfogulatlansággal oldotta meg.

Bevalljuk, hogy minden román iskolázottságunk mellett e Budapestről érkező könyvből tanultuk megbecsülni és értékelni a transzylvániai románság régi vezetőinek öntudatos, áldozatos, nemes munkásságát, melyet népük felemelése érdekében számunkra is oly példamutatóan folytattak.

GYALLAY PAP ZSIGMOND

A MÚZEUM-EGYESÜLET LEHETŐSÉGEI.

A MÚZEUM-EGYESÜLET lehetőségeiről, nevezzük nevén: a transzylván magyar tudománypolitikáról minden különösebb időszerűség nélkül szólunk. Kapcsolhatnánk ugyan mondanivalónkat a közelmúltban tartott közgyűlés alkalmához is, ezzel azonban, úgy érezzük, kisebbitenénk a fölszínre került kérdések időfeletti értékét, s ezért nem tesszük. Máskülönb is tudománypolitikáról beszélni — mégpedig a Múzeum-Egyesülettel kapcsolatosan sohasem időszerűtlen; a megoldatlan problémák csak megoldásukkal lesznek a múltéi.

Tudománypolitikáról kívánván tehát szólni, mindenekelőtt a két esztendővel előbb csendben lezajlott ünnepet, a Múzeum-Egyesület fennállásának háromnegyedszázados évfordulóját kell emlékeztünkbe visszaidéznünk. Ez alkalommal ugyanis Dr. Tavaszy Sándor feladatokat elemző előadásában az a nagyjelentőségű megfontolás vetődött fel, hogy „sohasem önmagunkért, hanem a nagy szükségben leledző nemzet-társadalmunkért” kell tevékenykedni — a tudomány mezején is. Ugyanakkor kárhoztatni hallottuk „az akadémiai exkluzivitás igényét”. Visszatérést észleltünk ama feladatokhoz, amelyeket az értelmesedés előmozdítása, a nyelv művelése, a történettudományok támogatása és a honisme szolgálataként, mint a Múzeum-Egyesület hagyományos irányeszméit ismertünk. A múltat ünneplő és idéző közgyűlés az eljövendő tudománypolitika mellett látszott pálcát törni.

Az idő múlása azonban azt bizonyítja, hogy a Múzeum-Egyesület térségein mi sem változik. Az, amit Aranka György a „nemzet növelése”-nek mondott, Mikó Imre pedig az „értelmesedés előmozdítása” alatt értett, még mindig nem jelent tényleges munkaszolgálatot. A Hitel 1935 áprilisi számában, ezzel kapcsolatosan tett, könnyen megvalósítható indítványaink — nem minden keserűség nélkül jegyezzük ide — semmi visszhangra sem találtak. Pedig csak annyit kértünk, hogy a Múzeum-Egyesület válogassa ki az új nemzedék legjobbait s tudományos nevelésükről a szakosztályok kebelében létesítendő *tanulmányi körök* segítségével gondoskodják; továbbá indítson népszerűsítő előadássorozatokat Transzylvánia nagyobb városaiban s ezáltal vállalja a *tudományos közvéleményalakítás* hálás feladatát. Mindez elmaradt. Elmaradt épűgy, mint a kezében lévő eszközök felhasználásának, elsősorban a városunkban tartott *népszerűsítő előadásoknak és szakülések tartásának a reformja* is. Annak idején, a hetvenötéves emlékezés alkalmával, ezeket az eszközöket ugyancsak számbavettük és statisztikailag rámutattunk a megdöbbentő tervszerűtlenségre. *Nyílt beszédű adataink a tudományművelésben jelentkező egyoldalúságot* állapították meg, A szellemtudományok területén nagyobb számban szakelőadásra csak irodalomtörténészeink és nyelvészeink vállalkoznak, a történelmet jobbra csak népszerűsítjük, a jog- és társadalomtudomány alig négy múzeum-egyleti hivatott művelőt tud felmutatni, a bölcelet és neveléstudomány körében két-két tudós nevével találkozunk, a román-magyar kultúrkapcsolatok feladatának egyetlen munkálója akadt s a honisme teljesen elhanyagoltott.

A M. Egyesület két szakosztályának előadásai 1920-34-ben

AZ ELŐADÁS TÁRGYA	Az összes előadások száma	A népszerűsítő előadások száma	A szakelőadások száma	A vándorgyűlési előadások száma
Irodalomtörténet, nyelvészet	48	23	15	10
Román-magyar irod, kapcsolatok	4	1	2	1
Történettudomány	74	53	3	18
Néprajz	2	1	—	1
Bölcsészet	15	7	5	3
Neveléstudomány	15	5	4	6
Jog- és társadalomtudomány	22	10	—	12

A szak- és népszerűsítő előadásokkal kapcsolatosan azonban van más mondanivaló is, ami a számsorokból ki nem tűnik. Sőt ebből a szempontból a számadatok csalóka ábrándokat szöhetnek. S ez az, hogy a szaküléseket és népszerűsítő órákat rendszerint alig néhány ember látogatja és azok is jobbára csak ilyen meg amolyan kötelezettségből. Az 53 történetet népszerűsítő alkalom tehát nem azt jelenti, hogy a tágas Jósika-díszteremben százak szoronganak, hanem csak annyit, hogy az unitárius kollégium nem éppen nagy dísztermének első sorai beteltek. S ez is már nagy szó! Mert megesik, hogy — érdeklődő hijján — el kell halasztani az ülést.

Két pontból áll tehát a népszerűsítő előadások és szakülések reformkérdése: 1. menekedni az egyoldalú s némileg időszerűtlen tudománymíveléstől; s 2. rendezési fogásokkal s az érdeklődés széleskörű felkeltésével közvéleményt alakítani az új, időszerű transzylván magyar tudomány mellett.

Az első pont időrendben is az első s a másodiknak föltétele. Szilágyi Sándort idézzük, ki 1859-ben a Budapesti Szemlében értekezik „az Erdélyi Múzeum előzményeiről” s azt írja s „Transzylvániának főleg történetei s honisméje a két pont, melyben saját működésére van szorítva”. Tekintsük aztán az új helyzetalakulás külön kívánalmait s a kisebbségi jog- és társadalomtudomány, valamint a román-magyar tudományos kapcsolatok problémáit, s már is tisztázódik előttünk a Múzeum-Egyesület megújulásának lehetősége, amely, ime, részben a multba gyökerezvén konzervatív jellegű és mégis a legidősebb mai tudománypolitikát jelenti.

Hangsúlyoznunk kell azonban, hogy ennek a tudománypolitikának — mint minden tervelésnek — két sarka van: egyik a feladatok tiszta látása, a másik a feladatvállalók jelentkezése. A feladatok, tekintsük akár a történet és a nép ismeretét, akár átalakuló társadalmunk kutatását vagy jogi helyzetünk föltárását s a környező népekkel való kultúrkapcsolatainknak tisztázását — nyilvánvalóak. (Hiszen a feladatok némelyike magánál a Múzeum-Egyesületnél is idősebb.) A feladatvállalók kérdésében azonban még mindig zavarosak

a fogalmak. Bár a jelek szerint mind igazoltabb, hogy e teendők javarésze a fiatalságra vár, mégis alig akad híve annak a felfogásnak, hogy amit tudósaink elfelejtettek — főleg a társadalomkutatás, a jogtudomány és a román-magyar kultúrérintkezés térségein — azt csak is az új tudós-nemzedék pótolhatja. Pótolhatja, amennyiben a Múzeum-Egyesület céltudatos irányítás mellett munkába állítja az arra hivatottakat. Persze nem olyan lelkesítő pályázatra gondolunk, mint aminővel a Múzeum-Egyesület ez évben kísérletezni szándékoszik, hanem a tanulmányi körökre, melyeket indítványként újból emlegetünk. Fiatalságunk közép- és felsőfoku oktatása ugyanis ma nem olyan, hogy a kiválóbbak ösztönzést nyerhettek volna vagy nyerhettek tudományos munkálatokra. Ebből érthető, hogy nálunk nem lehet várni, hanem hívni kell s tervszerűen munkába állítani a fiatalokat. A tudományos utánpótlás nem születik, hanem teremtetik,

VENCZEL JÓZSEF.

A MAI FŐISKOLÁS IFJÚSÁG

CÉLOM ennyi: megmondani: *milyennek látom a mai transsylvaniai magyar főiskolai ifjúságot*, azt a nemzedéket, melyhez magam is tartozom,

1. A MAI FŐISKOLÁS HITTELEN. A hittelenség nem feltétlenül hitetlenséget jelent, hanem azt a céltalanságérzetet, amely elfog embereket és néha nemzedékeket, sőt egész népet is, amikor régi világnézetük megbukott s új célt — megváltozott helyzethez és körölményekhez illőt — még nem tudtak kialakítani, vagy nem tudtak vérükké változtatni. Így vagyunk mi is. Apáinknak milléniumi magyarság-képük volt és ebből következő nemzeti céljuk, amelyben hittek. Amint tudjuk, ez az elképzelés gyökerében mindig helytelen és egészségtelen volt s a világháborúban meg is bukott. Apáink jórésze azonban még mindig tud hinni ebben; azt gondolják, hogy elképzelésük helyes volt, csak néhány évnyi, esetleg évtizednyi folytonossági hiba támadt benne. Az ifjúság ilyen magyar délibábokban és ábrándképekben nem hisz; a régi világnézettel leszámolt, elfordult tőle, de az újat, amelynek 17 éve csak ki kellett volna már alakulnia, még nem találta meg. Pedig ez az új magyar látásmód kialakult. Az ifjúság tanítómesterei e világnézet kialakításában Ady, Szabó Dezső, Reményik, Kós és Makkai Sándor. Tisztult a felfogás abban a tekintetben is, hogy Romániában meg kell valósítani egy magasrendű, etikai kisebbségi magyar életet, teljesen beleilleszkedve az állam jogi és gazdasági kereteibe, de megtartva az egyetemes magyar műveltséggel és szellemiséggel való tisztán szellemi természetű kapcsolatokat. Az ebből következő kisebbségi politika helyi gyökerű népi politika volna. Az egész elgondolást tehát a

helyzettel való józan leszámolás jellemzi. Lendítőerőt a minőségi és keresztyén közösségi életre való törekvés ad; ez az elgondolás a romániai magyar életet isteni parancsnak, rendeltetésnek és küldetésnek tekinti. *Hivatástudat nélkül egy nép valóban nem élhet erős és tartós életet.* Sajnos, ezt az elgondolást, amelyet a kevés jobbakkal követni igyekeznek, az ifjúság nagy közössége még nem tette magáévá. Ezért látunk céltalan és remény nélkül dolgozó fiatalokat, akik elvégzik ugyan napi feladataikat, de a távoli nagy feladatok egységes képét nem képesek meglátni. Ezért az ifjúság vegetál és gyengeakaratu, lelkileg zilált, enervált egyöntetű, szervezett és egycélú fajépítő munkára — mint közösség — képtelen. *Hiszen nagy munkára csak olyan nemzedék képes, amelynek tagjai feltétlenül hisznek küldetésükben, azt vállalják és levonják annak gyakorlati következményeit.* És mert a mai főiskolás ifjúság tagjaiban nem látom ezt a világos célátást, hivatás- és küldetéstudatot, hit-telen ifjúságnak kell neveznem. Csak ebből tudom megmagyarázni azt a kétségbeesést és lelki fejtelenséget, amelyet Németh László emlékeztető útinaplója tavaly előidézett. Erőslélkű és célját látó ifjúságnak javára szolgált volna az ily erős írás. Minket földreperget és hetekre elvette azt a kevés hitünket és erőnket is, amivel azelőtt rendelkezünk.

2. A MAI FŐISKOLÁS A NEPKÖZÖSSEG SZOLGÁLATÁT NEM FELADATNAK LÁTJA, HANEM LEHETŐSÉGNEK. A hittelenségből következik, hogy a népközösségszolgálatát nem feladatnak látja, amelyben életművét megvalósítja és amelyért élnie kell, hanem olyan gazdasági lehetőségnek, amely biztosítja anyagi létét, elhelyezkedését. Ezért az egészen önzetlen szolgálatok hiányoznak az életéből. A kettő — t. i. állás és a közösségnek belső parancsszerű szolgálata — nem zárja ugyan ki egymást, de az elhelyezkedés nem lehet a középosztály elsődleges életcélja. Egészen szép és fontos önkéntes szolgálatok várnak a főiskolásokra, de ők csak akkor teljesítik, ha anyagi hasznot, nevet és elhelyezkedési kilátást biztosítanak számukra. Hogy csak egy esetet említsek; a Főisk. Ifj. Ker. Egyesület megindította a maga szórványmisszióját, amelyet csak teológusok végezhetnek a nagyvakációban. 1936. nyarán 40 nemzetiségi területen levő ref. kisegyház kérte az ifjúság munkáját és az egyesület a legnagyobb erőfeszítéssel is csak 20 embert tudott munkába állítani. A többi a legnagyobb közönnyel, nemtörődomséggel engedte el a füle mellett a szórványok hívását, pedig nincs kérdés, mely annyira érdekelné a transzylvániai magyarságot, mint éppen ez. De mert két hónapot oda kell adni a vakációnkból és mert fizetést nem kapunk, nincs elég embere ennek az ügynek.

Nagy önzést és érdekkeresést látunk a főiskolások életében. Azonban elégtétellel kell látnunk, hogy az önzők e sívár gyülekezete mellett ott van a főiskolás életben a munkavállalók kis társasága is, amely mindig kész idejének és munkaerejének egyrészét a közösség szolgálatába állítani.

3. A MAI FŐISKOLÁS A KÖZÜGYEK IRÁNT ÉRDEKTELEN. Az idősebb nemzedék tagjaitól gyakran hallhatjuk népünk közügyek iránti érdektelenségét. Azt mondják, hogy minket a legnagyobb ügyek sem tudnak szervezett közösséggé kovácsolni, mert önzők és széthúzóak vagyunk, mindenikünk csak a saját maga bajával törődik: magyarok vagyunk. De azzal biztatnak sokan, hogy az új nemzedék, mely már Romániában nőtt fel, más lesz, mert hiszen még csak 17 éves kisebbség vagyunk, de lám a zsidók és szászok! Sajnos, magam is ehhez a bizonyos új nemzedékhez tartozom, és mégis azt kell mondánem, hogy nem vagyunk jobbak apáinknál ezen a téren sem. A közügyek minket sem túlságosan izgatnak. A közügyekben többnyire csak akkor veszünk részt, ha az közvetlen haszonnal jár. Így pl. ha több diáksegélyről van szó, hamar kész az ifjúság diáktanácsot alkotni, tiltakozni és követelni. De a három magyar felekezeti diákegyesületeinek vezetői is megmondhatják, hogy együttvéve sem képesek a főiskolákon tanuló emberek felét megmozgatni. Összejöveteleikre — amikor ilyenek még voltak — szinte mindig ugyanaz a 40—50 ember járt el.

A közügyek iránti felületes érdeklődés persze nem tagadható le. Nyári értekezleteink igen sok embert mozgattak meg, azonban tartós, komoly érdeklődésről és ennek nyomán mozgalmaink állandó támogatásáról szó se lehetett. (Most már nem is kell résztvenni a közügyekben a diákságnak, mert ez alól az egyetemi tanács legújabb rendelkezései felmentették). De nemcsak a főiskolás közösség dolgai iránt vagyunk közönyösök, hanem meglevő intézményeink iránt is. Gondolok pl. az egyház iránti magatartásunkra. Azt senki sem meri kétségbevonni, hogy egyházainknak közösségi életünk minden terén elhatározó jelentősége van. Jól ismerjük az erről szóló közhelyeket is. De nincs intézmény, amelyt inkább elhanyagolnánk, mint ezt. Pedig az egyháznak nem arra van szüksége, hogy elismerjük kegyes leereszkedéssel fontosságát, hanem arra, hogy támogassuk és falain belül legyünk. *Az ifjúság nem vallásos*, ezt minden kegyes hiresztelés ellenére is határozottan állítom. Templomba se szeret járni. (Hogy néha egyházi körmenetekben, nyári vallásos konferenciákon résztvesz, ez a vallásosság, ill. személyes keresztyénség szempontjából semmit sem jelent). Ebben a közömbösségben a hagyományok meggyöngyülésének jelét látom; elszakadást a népi gyökerektől, amelyekre oly szívesen szeretünk hivatkozni, mint a halálos beteg szokott egykori egészségére. Mert népünk egyházas és nagy tömegekben látogatja a templomot akkor is, ha Krisztus iránt közömbös. Ezért nagy baj fajtánk e lelki megosztottsága. Szerintem az ifjúságnak itt, Transzilvániában akkor is egyházasnak kell lennie, s részt kell vennie az egyház életében, tevékenységeiben, ha nem is vallásos.

4. ROMLIK A MAI FŐISKOLÁS MŰVELTSÉGI SZÍNVO-NALA. Diáktársaim sokat tanulnak, igaz. Komolyan veszik tanulmányi kötelezettségeiket. Ezért elismerés és őszinte dicséret illeti őket. De a szakképzettség mellett műveltségük nagyon fogyaté-

kos. Egyrésztük állami iskolákban végezte a gimnáziumot s olyanokra is akadhatunk közöttük, akik a főiskolára kerülvén, jobban tudnak románul, mint magyarul. Ezekről nem is kívánhatjuk, hogy ismerjék műveltségünket. De a felekezeti iskoláinkból kikerülő ifjúság sem ismeri eléggé a magyar szellemi hagyományokat. Irodalmat nem eléggé alaposan, történetet szinte sehogyse tanulnak. Különösen az utóbbi években találkozunk fiatalokkal, akik ijesztő tudatlanságot árulnak el műveltségünk ismeretében. Ezt annak tulajdonítom, hogy a gimnáziumban főként a román tantárgyakat kellett tanulnia az érettségi miatt. Amikor aztán főiskolára került, vagy a saját szakjára készül, s ezért nem tud mással foglalkozni, vagy pedig nem érzi ijesztő műveletlenségét, s ezért nem is igyekszik pótolni hiányosságait. Ha összehasonlítom háború előtti tanult ismerőseimet főiskolás barátaimmal, azt kell mondanom, hogy mi minden jó tulajdonságunk és a kisebbségi helyzetben való arraivalóságunk mellett is sokkal alacsonyabb szellemi színvonalon állunk, mint az idősebbek.

5. A MAI FŐISKOLÁS NEM POLITIZÁL. És ezt jól is teszi. Ezelőtt 5—6 évvel a baloldali gondolkozás mondataitól voltak hangosak diáktanyáink és ezek a mondatok elvegyűltek a falumunka zajával. Akkor mindkettő divatos volt. Ma a jobboldaliság volna ugyanilyen divat, de azért egy-két terrorfiut leszámítva, az ifjúság nem hódolt be a hitlerizmusnak. Mert a mi ifjúságunk sokkal józanabb és a elégge meg-edzett ahhoz, semhogy politikai kalandokra ragadtatná magát. A zsidókat nem rokonszenvezik, de hát akkor sem rokonszenvezett, amikor a hitlerizmusnak még híre-pora sem volt.

Politikai gondolkodása egyébként mérsékelt. Valahol a középén halad, mélyen érezve a népkisebbségi valóságot. A tény különben, hogy t. i. nem folytat végletes politizálást, mint román társai, helyénvaló dolog. A főiskolás élet nem arra való, hogy terméketlen szócsaták alkalma legyen.

* *

HA VÉGIGNÉZEK a főiskolásságnak általam ismert részén a hibák mellett sok jó jelt is látok életében. De nem látok *egyeséges célu és irányu nagy lendületet*, és nem látok irányzatot, amely egyesítse a főiskolás ifjúság szétszórt erőit. Pedig feladat, tenni-való már itt is volna elég. Hiányzik a szintetikus látás, az akarat és cselekvés. Úgy látom, hogy jelenleg nincs semmi mozgalom az ifjúság soraiban. Az ifjúság fél és hallgat.

A Fiatalok mozgalma óta nem volt társaság vagy diákmozgalom, amely a felekezetek ifjúságát bár egy évre is egyesíteni és közös irányban vezetni tudta volna. De anélkül, hogy ezt az ifjúság kifejezné — várja az új vezetést és irányítást. Kíváncsian kémlelem magam is: mi lesz az a gondolat, amely jótékony hatalmába fogja keríteni ezt a megoszlott akaratú, tespedő ifjúságot, amely az önmaga erejében sem hisz s a jövőt nem látja.

NAGY ÖDÖN.